

חובת הדיווח
על עברה בקטין על פי חוק
וחקירת תלמידים
כקורבנות או כעדים
עם יציאת חוזר מנכ"ל חדש בנושא

היחידה למניעת התעללות

שפ"י, משרד החינוך

תשס"ט

מצגת זו נבנתה כחלק מתהליך ההטמעה והיא אינה מחליפה את חוזר המנכ"ל בגרסתו המלאה

הפניה לחוזר מנכ"ל הוראות קבע סט/ב)3:

חובת הדיווח על עברה בקטין על פי חוק וחקירת
תלמידים כקורבנות או כעדים

ניתן למצוא באתר שפ"ינט:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Shefi/gapim/tochniyot/hitalelut/ChozreyMankal.htm>

רקע ונסיבות ליציאת חוזר חדש

1. תיקון לחוק חובת הדיווח:

נוספה חובת דיווח על עבירות מין שנעשו

בידי בני משפחה מתחת לגיל 18

2. שינויים בחוק דיני ראיות (חקירת ילדים)

במקרים של חקירת ילדים כקרבנות או כעדים

ללא ידיעת הוריהם וליווי לחקירה

החוקר שם דגש על מקומו של איש החינוך
כמבקר משמעותי לאיתור, מעקב, דיווח וסיוע
אתלטי הנפאע

חוזרי מנכ"ל רלוונטיים

מניעת התעללות:

- התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית של תלמידים בתלמידים / חשד לפגיעה בין תלמידים
- חוזר נוכחי: חובת הדיווח על עברה בקטין על פי חוק וחקירת תלמידים כקורבנות או כעדים / חשד לפגיעה במשפחה של מבוגר אחראי על הקטין או של בן משפחה תחת גיל 18 בקטין החוזר החדש, מבטל את החוזר "מניעת התעללות" משנת '97 וסעיפים בחוזרים נוספים כפי שמופיעים בחוזר המלא
- מניעת אלימות במשפחה – חובת היידוע / חשד לאלימות בין בני זוג בתוך המשפחה
- החוק למניעת העסקת עברייני מין במוסד המכוון למתן שירות לקטינים / חשד לפגיעה של אנשי צוות בתלמידים
- יצירת אקלים בטוח וצמצום האלימות במוסדות החינוך – התמודדות מע' החינוך עם פגיעות עובדי הוראה בתלמידים שחלה עליהם חובת דיווח ע"פ חוק וכן עם אלה שלא חלה עליהן חובת הדיווח / חשד לפגיעה של אנשי צוות בתלמידים

הגדרת החוק - מיהו "קטין" ומיהו "חסר ישע"

תקיפת קטין או חסר ישע, או התעללות גופנית, נפשית ומינית או עבירת מין, הן עבירות פליליות ועליהן יש עונש מאסר. על עבירות אלה חלה חובת דיווח

חסר
ישע

"מי שמחמת גילו, מחלתו, מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלומו"

קטין

מי שגילו בין
0-18 שנה

מהי חובת הדיווח?

- חובה המוטלת על אחראי על קטין, על כל אדם ועל בעלי מקצוע ספציפיים, ביניהם אנשי חינוך, לדווח לפקיד הסעד או למשטרה על קיום יסוד סביר לחשוב כי נעברה עברה בקטין בידי אחראי אחר עליו או בידי בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנה
- מדובר בעבירה שנעברה בזמן כלשהו ולא דווקא לאחרונה
- די בחשד סביר ואין צורך בוודאות מוחלטת או באיסוף ראיות
- חובת הדיווח גוברת על חובת החיסיון המקצועי של אנשי צוות המחויבים בחיסיון זה

על מה מדווחים?

- פגיעה הנעשית ע"י אחראי על קטין
- פגיעה הנעשית ע"י בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנה
- פגיעה המתרחשת במעון או במסגרת חינוכית או טיפולית

הגדרות לכל אחת מהפגיעות הללו וכן פירוט עבירות
המחייבות דיווח בכל סוג של פגיעה
מופיעות בשקפים הבאים

פגיעה ע"י אחראי

מיהו "אחראי על קטין" ?

- הורה או מי שעליו האחריות למחייתו, בריאותו או שלומו של הקטין
- בן משפחה שמלאו לו 18 שנים ואיננו חסר ישע: בן זוגו של הורה, סבו או סבתו, צאצאו, אחיו או אחותו, גיסו או גיסתו, דודו או דודתו
- מי שהקטין מתגורר עימו או נמצא דרך קבע ומלאו לו 18 וקיימים עמו יחסי תלות או מרות
- אומן-אב או אם במשפחת אומנה, בן זוגו, הורה, צאצאיו, אחותו או בן זוגם

עבירות הנעשות על ידי אחראי על הקטין המחייבות דיווח

- חבלה של ממש, חבלה חמורה, התעללות נפשית, פיזית או מינית
- עבירות מין-מעשה מגונה, אונס, בעילה אסורה בהסכמה, מעשה סדום, עבירות מין במשפחה
- עבירות על נטישת קטין
- עבירה על תקיפת קטין
- עבירות זנות
- עבירה על פרסום והצגת תועבה
- עבירה על סיכון החיים והבריאות

בן משפחה שטרם מלאו לו 18 שנה מי זה בן משפחה?

בן זוגו של הורה, סבו או סבתו, צאצאו, אחיו או אחותו,
גיסו או גיסתו, דודו או דודתו, בן זוגו של הוריו, אומן-אב
או אם במשפחת אומנה, בן זוגו, הורה, צאצאיו, אחותו
או בן זוגם

לשון החוק

עבירות עליהן חלה חובת דיווח על בן משפחה שטרם מלאו לו שמונה עשרה

- מעשה מגונה
- עבירות אינוס
- בעילה אסורה בהסכמה
- מעשה סדום
- עבירת מין במשפחה

פגיעה המתרחשת במעון או במסגרת חינוכית או טיפולית

כאשר נעברה עברת מין, חבלה או התעללות
בקטין או בחסר ישע הנמצא במעון, במוסד
או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת,
חובה על המנהל או על איש צוות במקום
לדווח על כך בהקדם

ראה בהקשר זה חוזרי מנכ"ל נוספים המופיעים בשקופית מספר 4

למי מדווחים וכיצד?

- לפקיד הסעד או למשטרה
- במקרים מסוימים יש לדווח למשטרה ולפקיד הסעד במקביל

אופן הדיווח:

- בכתב
- במקרה חרום לדווח גם בע"פ
- אין לדווח בעילום שם
- יש לתעד את הדיווח: מועד, אופן הדיווח, תוכן ומי קיבל את הדיווח

נוהלי חקירת תלמידים כקורבנות או כעדים

ככלל חקירה תעשה תמיד בידיעת ההורים

תנאים לכך שחקירה תתקיים ללא ידיעת ההורים:

- כאשר ההורים או בני המשפחה אחרים חשודים בפגיעה בילד
- כאשר התלמיד מבקש שלא תימסר ההודעה להוריו – במקרה זה יש להיוועץ בפקיד הסעד
- כאשר הממונה על החקירה חושש שהחקירה תתעכב
- כאשר הממונה ופק"ס מחליטים לא לידע הורים לטובת התלמיד

מבוסס על עיקרון זכות הילד להישמע

וזכותו לכך שיתחשבו בדעתו

נוהלי חקירת תלמידים כקורבנות או

כעדים - המשך

מקום החקירה- ככלל תתקיים החקירה בתוך המסגרת החינוכית בתנאים המבטיחים פרטיות ואינטימיות

במקרים אחרים כאשר החוקר מעריך כי חקירה מחוץ למסגרת עדיפה, יוצא הילד לחקירה מחוץ למסגרת בתנאי שהתלמיד לא יוצא ממנה בניגוד לרצונו.

הוצאת התלמיד תיעשה רק לאחר שהחוקר:

- **הזדהה בפני המנהל והודיע לו כי הוא מוציא את התלמיד**
- **התייעץ עם עובדי חינוך וטיפול במסגרת המכירים את התלמיד**
- **הסביר לתלמיד בלשון מובנת את נסיבות הוצאתו לחקירה**

נוהלי חקירת תלמידים כקורבנות או כעדים - המשך

ליווי התלמיד לחקירה- ע"י דמות מוכרת לילד מתוך
המערכת

החזרת התלמיד- באחריות החוקר ובהתייעצות
עם פק"ס במקרים מיוחדים

נוכחות בחקירה- ברשות החוקר ולשיקולו
דיווח להורי התלמיד שנחקר:

למנהל ולא לאף איש צוות אחר אין רשות לדווח
להורים על הכוונה לבצע את החקירה או על הוצאת
התלמיד מהמסגרת אלא באישור מהממונה על החקירה

אם פנה ההורה מיוזמתו וביקש לדעת היכן ילדו,
יודיע מנהל להורה כי תלמיד הוצא מן המסגרת בהתאם
לחוק על ידי חוקר ובמקביל ידווח על כך מיד לחוקר

האם יש חובת דיווח? ניתוח מקרים

ילד מופיע לאבחון
עם סימנים על גופו
ומספר לפסיכולוגית
כי הדוד שלו עשה
לו את זה

- חובת הדיווח גוברת
על חובת החיסיון
המקצועי (עמ' 6
סעיף 3) חובת
הדיווח תקפה
במידה והדוד בגיר
והוא בבחינת אחראי
על הקטין (עמ' 8
סעיף 5.1) במידה
והוא קטין יש חובת
דיווח רק על עבירות
מין (עמ' 9 סעיף
5.2)

חשד שאח בן
19 פוגע מינית
באחיו בן ה-7

- יש. ע"פ הגדרת
אחראי על הקטין
(ע"מ 8 סעיף 5.1)

חשד שאח בן
16 פוגע מינית
באחותו בת ה-4

- יש. מדובר בעבירת
מין בין בני משפחה
קטינים שיש לגביה
חובת דיווח (עמ' 9
סעיף 5.2)

המשך ניתוח מקרים

מורה מדווחת לפק"ס על חשד לפגיעה מינית בתלמיד על ידי אביו. כיצד לדווח?

- ע"פ החוק נדרש הן האחראי על הקטין והן איש צוות במוסד חינוכי, לדווח על עברה שנעברה בקטין בזמן כלשהו ולאזן דווקא לאחרונה. בשונה מחובת הדיווח הנדרשת מכל אדם (עמ' 7 סעיף 4)

מורה ביצע מעשה מגונה בתלמידה במסגרת טיול של בית הספר. התלמידה סיפרה להוריה ואלה מסרבים להגיש תלונה במשטרה, מפצירים ממנהל בית הספר שלא להודיע למשטרה כי לדעתם הנזק שייגרם לתלמידה מן הפרסום יהיה חמור יותר ממה שעברה. הם מידעים את בית הספר כי הבת התחילה טיפול.

- יש. מדובר בחובת דיווח על עבירה שנעברה במוסד חינוכי (עמ' 9 סעיף 5.3)

תלמידת י"ב מספרת שלפני 8 שנים נפגעה על ידי אחיו של האבא.

- יש לדווח בכתב ובמקרה חירום בעל פה (עמ' 9 סעיף 6)

במהלך פגישה עם אם, היא מספרת כי לעיתים היא מאבדת את עשתונותיה ומכה את ילדיה. היא פונה אלייך בבקשת עזרה

- יש. מדובר בחובת דיווח על פגיעה הנעשית בידי אחראי על קטין (עמ' 8-9 סעיף 5.1) דיווח לפק"ס מאפשר בקשה לוועדת פטור (עמ' 10 סעיף 6.3)

המשך ניתוח מקרים

החקירה נמשכת מעבר לשעות הלימודים. החוקר שחרר את המורה של יוסי והודיע לה שהוא בעצמו ילווה את הילד לביתו

- במידה והחקירה נמשכת אל מעבר שעות הלימודים, יחזיר החוקר את התלמיד לביתו (עמ' 15 סעיף 9.5)

הגיע חוקר לביה"ס ובהתייעצות עם הממונה שלו הוא מודיע למנהלת שעליו להוציא את יוסי מכתה ג' לחקירה מחוץ לביה"ס. החוקר הורה למנהלת שמישהו מקורב לילד יתלווה אליו.

- יש. מדובר בחובת דיווח על עבירה שנעברה במוסד חינוכי (עמ' 9 סעיף 5.3)

למחרת החקירה, אביו של יוסי הגיע זועם לביה"ס ותבע מהמנהלת מידע אודות החקירה. כמו גם כעס שביה"ס לא ראה לנכון להודיע לו על חקירת בנו.

- איש צוות חינוך אינו רשאי לדווח להורים על הכוונה לבצע את החקירה, על דבר החקירה או על הוצאת תלמיד מהמסגרת החינוכית, אלא אם קיבלו לכך אישור מהממונה על החקירה (עמ' 15 סעיף 9.6)

נהלים להתערבות בבית-הספר

- היוועצות עם יועץ חינוכי ו/או פסיכולוג
- יידוע הורים או הימנעות מיידוע
- דיווח לפקיד הסעד או למשטרה
- יידוע מנהל
- יידוע לפקוח הכללי ולפקוח על הייעוץ
- הימנעות מחקירה
- קביעת דרך התערבות
- מעקב
- שמירה על סודיות ופרטיותם על המעורבים
לכל אורך הטיפול

לכולנו :

- דיווח על חשד להתעללות או על פגיעה בתלמיד אינו הטלת אשמה ואין בו עברה על קוד אתי או מקצועי, אלא בקשה לחקירה ולבדיקה
- חובת הבדיקה וההוכחה כי הפגיעה אכן התרחשה אינה מוטלת על המדווח אלא על פקיד הסעד או על המשטרה

מסרים חשובים

- אין שיקול דעת, ערך החשיפה עולה על קדושת המשפחה והקבוצה
- לא תמיד ניתן להימנע מפגיעה, אבל ניתן להפסיק אותה
- חשוב לחשוף את הפגיעה באמצעות מבוגר שנותנים בו אמון
- חשיפת הפגיעה היא תנאי הכרחי להתחלת שיקום והתמודדות
- ניתן להשתקם ואף לצמוח מכל טראומה, גם של פגיעה מינית ולתמיכה יש תפקיד משמעותי לצורך זה

תודה על ההקשבה!